

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De voorgangers in de gemeente

Wij verzoeken u, broeders, hen, die onder u zich moeite getroosten, die u leiden in den Here en u terechtwijzen, te erkennen, en hen zeer hoog te achten in liefde, om hun werk.

1 Thess. 5 : 12, 13.

We hebben het veel over de kerk.

En dat is best.

Hoe heerlijk spreekt de Schrift over de stad van Israëls Opperheer!

Er is ook vaak verkeerd over de kerk gesproken, allerlei „dogmatische“ onderscheidingen aangebracht, om „er uit te kunnen komen“.

Maar de Schrift leert ons, dat de gemeente van Christus een zichtbare gemeente is, waar het Evangelie verkondigd wordt, waar het Woord van God moet heersen en waar men zich ook aanstelt naar het zuivere Woord van God.

We mogen daarmee maar niet wat knoeien gaan, doch gehoorzaam hebben we hierin de Here te volgen.

De kerk is geen ding buiten ons, maar daarin leven we en daarvan zijn we leden.

De gemeente in Thessalonica was ook zulk een gemeente, die zichtbaar vergaderde, aan wie de apostel Paulus een brief kon schrijven, een gemeente met een adres.

Maar... de Here vergadert plaatselijk de gemeente.

In de plaatselijke gemeente gebeurt het eigenlijke kerk-werk, hoewel dat werk niet staat in kerkgeschiedenisboeken.

Dáár vergadert onze Heiland Zijn volk door de prediking des Woords. Dáár worden de sacramenten bediend en dáár wordt de tucht geoeffend.

Hier, plaatselijk, in de gemeente, waarvan ik lidmaat ben, moeten we allereerst leren echt kerk van Christus te wezen.

Als we hier, in „onze“ eigen gemeente niet een gehoorzaam, levend lid der kerk zijn, wat praten we dan nog over „de kerk“?

Over dat plaatselijke gemeente-leven schrijft de apostel nu in deze verzen.

Dan zien we dit: wil het goed gaan in Gods kerk, dan moet er een goede houding zijn tegenover de ambtsdragers.

Is het in de plaatselijke gemeente mis, dan lijdt daaronder het gehele kerkelijke leven.

We horen eerst eens naar de namen, waarmee de apostel de ambtsdragers noemt.

Hij noemt drie namen: arbeiders, voorstanders en vermaners.

Arbeiders. Er staat: „degenen, die onder u arbeiden“ Staten-Vert. Maar het woord „arbeiden“, dat hier gebruikt wordt, komt van een woord dat „moeite“ betekent.

Dus: met moeite arbeiden, zich moeite getroosten (N.V.). Daar moeten de ambtsdragers aan denken: ambtsdrager zijn is geen erebaantje! 't Is hard werken en 't kost veel inspanning en kracht en zorg en tijd.

Dat moet de gemeente ook niet vergeten: 't kost deze broeders heel wat moeite (náást hun gewone werk, wat ouderlingen en diakenen betreft!)

Het tweede woord is: voorstanders, d.w.z. ze staan vóóraan. Ze staan vóór de gemeente.

Niet als heren en bazen, die maar gebieden en bevelen, maar als dienaren, om voor de gemeente te zorgen.

Zó in hun zorg en in hun dienen staan ze

vooraan, in leed en droefheid, in vermaning en vertroosting.

De derde naam is: vermaners.

Eigenlijk staat er: de geest terecht zetten“, een mooie vertaling is: „terecht wijzen“, dat, wat niet recht staat, terecht brengen.

De kerk is geen tuchtloze volkskerk, maar is gebouwd op het woord van apostelen en profeten.

Terechtwijzen is een moeilijk werk. Niemand laat zich graag vermanen. Vaak zegt men dan: „ik denk er nu eenmaal anders over“.

Maar bij terechtwijzen brengen de ambtsdragers, niet hun eigen gedachten, doch op de waarheid Gods, op de Schrift, moeten ze wijzen. Ambtsdragers moeten al maar weer teruggaan op het Woord van de HERE.

Dat is de taak van de ambtsdragers.

Dominee's moeten in de gemeente werken. Herders en leraars moeten de schapen weiden. Niet allerlei „bijbaantjes“ zoeken, maar hun tijd en kracht aan de gemeente van Christus geven. Dát is hun taak.

Ouderlingen en diakenen moeten zich toelleggen op hun ambt en niet de „gevallen“ vlug even „afwerken“. Ze arbeiden onder de schapen van Gods weide!

En nu gaat de apostel spreken over de houding, die de gemeente moet aannemen ten opzichte van de ambtsdragers.

De gemeente moet deze broeders als zodanig erkennen.

De gemeente moet weten, wie ze zijn, die onder hen arbeiden en hen zó aannemen.

Wat voor mensen zijn deze voorgangers?

Zijn ze bestuursleden van een vereniging, die we „eruit kunnen stemmen“ wanneer wij willen?

Neen! Ze zijn voorgangers in Gods huis. Ze zijn zelf niet begonnen met „hun“ zaak. Zij hebben zichzelf niet opgeworpen.

Ze zijn door de gemeente verkozen en mitsdien van God geroepen.

Dáárom zijn ze ambtsdragers.

Dat de voorgangers echte ambtsdragers zijn, dat ligt niet aan de waardering van de gemeente!

Ook zonder waardering van de gemeente zijn ze voorgangers, n.l. door **Goddelijke roeping**.

Maar dáárom, om die goddelijke roeping, moet de gemeente de voorgangers erkennen.

We mogen niet zeggen: „ik wil deze dominé wel horen, maar dié niet“, óf: „deze ouderling mag binenkomen, maar die andere ontvang ik niet“, óf: „deze is een ‚fijne‘ diaken, maar die niet“.

Zulk spreken en denken en doen is niet kerkelijk!

Dat is niet de stijl van Gods huis.

Zolang een dominé „in volle rechten“ ambtsdrager is, moeten wij hem erkennen.

Wie de wettige ambtsdragers niet erkent, is ongehoorzaam aan Christus. Die is slachtoffer geworden van individualisme. Die weet niet, hoe men in Gods huis moet verkeren.

Of er dan niet wat aan het werk van voorgangers ontbreekt?

Zeker wel.

Zijn de preken en de huisbezoeken altijd even goed?

Welneen.

We hebben ook wel eens bezwaar tegen hun handelwijze en spreken en karakter.

Maar daarom zijn ze wel ambtsdragers!

In de gemeente van Thessalonica waren

UIT DE INHOUD:

De voorgangers in de gemeente	C. S.
Wat is er geschied? (I)	C. V.
Het besluit van de synode van Utrecht	H. J. J.
De taal der getallen (IIIa)	C. v. d. L. en J. C. v. d. L.
Eenzaam maar niet alleen (V)	G. P.
Psalm LXXXVII	B. D.
Brieven uit het verre Westen	W. v. d. K.
Uit vroeger dagen	H.
Voortgaan	
Boekbespreking	H. J. J. en C. V.
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

tal van voorname vrouwen, zo lezen we in Hand. 17.

Heel wat voorname dames.

En er waren misschien wel heel eenvoudige ouderlingen en diakenen. In beschaving en kennis stonden deze zusters misschien verre boven hun ouderlingen. Maar daarom moesten die voorname vrouwen zich toch onderwerpen aan hun ouderlingen. Hen erkennen als van God geroepen. Zich onder hun opzicht en tucht stellen.

Als die erkenning van de voorgangers er niet is, wat willen we dan nog er over praten, dat we „de kerk goed moeten zien“?

Dit is nu echt de kerk goed zien, niet, als we te rade gaan met eigen mening en waardering, maar als we ons onderwerpen aan Christus wil en roeping.

Er staat nog meer.

We moeten de voorgangers „achtung toedragen op zeer overvloedige wijze in liefde, wegens hun werk“.

We zijn er nog niet, als we zeggen: „nou ja, ik zal de voorgangers ontvangen, dat is mijn plicht“.

Neen, beste broeders en zusters, de Here vraagt méér in Zijn kerk. We moeten hen zéér overvloedig hoogachten, n.l. als gaven van de verhoogde Christus, Efeze 4.

Hen met liefde bejegenen.

We kunnen een ambtsdrager gauw „afmaken“.

Hard en streng oordelen en lelijk over hen praten.

Maar dat is slècht.

U moet uw eigen voorgangers zeer hoog achten.

Dié allereerst. Dié zijn u gegeven.

Om huns werks wil moet ge dat doen.

Niet, omdat ze zulke aardige mensen zijn. Of zulke geweldige redenaars. Dat is gewoon werelds en humanistisch.

Maar om huns werks wil. Om hun ambt. Om hun goddelijke roeping.

En dan moet de gemeente hun gebreken verdragen en hun bestraffing aannemen.

Dàn zien we de kerk goed!

Er moet veel voor de dominé's gebeden worden.

Voor elk huisbezoek moeten alle huisgenoten het weten: Straks komen de voorgangers, dienaren van Christus, geroepen door de Here.

De behoeftigen moeten de diakenen ontvangen, als Christus' afgezanten.

Wie de voorgangers ontvangt, ontvangt Christus Zelf.

Maar: wie de voorgangers verwerpt, verwerpt Hem, Die hen gezonden heeft, Matth. 10 : 40, 41.

C. Stam.

Wat is er geschied?

I

Na een paar weken van grote spanning is op woensdag 23 september de beslissing gevallen over het al of niet voortbestaan van de Vervangingsformule.

In wisselende stemming hebben duizenden er naar uitgezien.

Nu ligt het definitieve besluit vóór ons. En we hebben er ons rekenschap van te geven wat het ons bracht.

De kern ervan is het middelste gedeelte.

Wij willen daar thans iets van zeggen.

* * *

De eerste alinea van dit gedeelte luidt aldus:

„De synode overweegt, dat de leeruitspraak van 1946 hoewel zij in vele opzichten zegenrijk en samenbindend heeft gewerkt, anderzijds, mede vanwege misverstand en onjuiste interpretatie in de kerken, niet tot een zodanige erkenning is gekomen als verwacht had mogen worden en ook een struikelblok blijft voor de hereniging met de vrijgemaakten”.

Ik geloof niet dat deze overweging juist is. Van een zegenrijke en samenbindende kracht der vervangingsformule heb ik nooit iets bespeurd. Wel dat ze van meetaf een sterke weerstand opriep. Een weerstand die steeds feller werd en hevige spanningen opriep, zo hevig zelfs, dat, vooral ook met het oog op eigen kerkelijke gemeenschap, die formule als officiële leeruitspraak moest worden weggedaan.

Is dat samenbinding en zegen?

In het rapport leest men, dat als gevolg van de feitelijke waardering van de Vervangingsformule in de gebonden kerken o.m. zijn ontstaan:

indifferentisme en afkeer t.a.v. hetgeen er zakelijk aan de orde was, speciaal bij vele jongeren;

vermoedheid ook bij de kerkelijke vergaderingen om op de naleving van de leerbeslissingen toe te zien;

een niet zelden uitdagende houding van de bezwaarden, die, hoe onkerkelijk deze houding ook mocht zijn, op deze wijze voor hun gevoelens steeds grotere ruimte trachtten te winnen;

kortom, een ganse reeks van verschijnselen die voor de kerkelijke vrede op de duur niets anders dan schadelijk worden geacht.

Als dat alles waar is — en wie kan daar beter over oordelen dan de rapporterende commissie? — kan men dan inderdaad nog van enige samenbinding en zegen als heilrijke vruchten van de Vervangingsformule spreken?

Is ze dan niet veeleer verderfelijker geweest?

Onmiddellijk na het genoemde wordt in de geciteerde zin verzekerd, dat de Vervangingsformule mede vanwege misverstand en onjuiste interpretatie niet tot een zodanige erkenning is gekomen als verwacht had mogen worden.

Deze uitspraak noemt evenwel het voornaamste niet.

Want de voornaamste oorzaak van de niet-erkenning van de vervangingsformule was hierin gelegen, dat steeds meerderen gingen inzien, dat het niet naar Gods Woord is te eisen, dat men de kinderen des verbonds zal beschouwen als kinderen die reeds wedergeboren zijn of als kinderen die wedergeboren-zijn-of-zullen worden.

Wat in het slot van deze alinea staat nl. dat de vervangingsformule een struikelblok was voor de hereniging met de vrijgemaakten — dat is juist.

* * *

De eerste zinsnede van de tweede alinea van het genoemde onderdeel van de synodale beslissing luidt aldus:

„Hoewel de synode de bezwaren als zou deze leeruitspraak in strijd zijn met Gods Woord en de belijdenis der kerk, niet aanvaardt en daarom vasthoudt aan haar rechtmatigheid...”

Ook deze woorden zijn duidelijk.

De vervangingsformule wordt daarin zonder omwegen als conform aan het Woord van God en als conform aan de belijdenis gekwalificeerd. Dat zegt de synode. In een officieel besluit. Het gaat er hier niet om, dat

particuliere personen zo over de vervangingsformule denken. Neen, hier is een uitspraak van de kerken. Wij kunnen en mogen die niet bagatelliseren.

Tegenover deze uitspraak blijven wij met alle klem zeggen: de constructie van tweemaal aspect van de verbondsbelofte — namelijk het aspect van een algemene aanbidding des heils en dat van een onvoorwaardelijke aanbidding des heils, die alleen de uitverkorenen geldt — met de daaruit voortvloeiende constructie van het voor wedergeboren houden wijzen wij zonder meer, als niet in de Schrift gepredikte waarheid, af.

* * *

Na de zoeven geciteerde bijzin volgt deze hoofdzin: „...besluit zij (de synode) niettemin ter bevestiging van de eenheid in eigen kerken en ter bevordering van de landelijke en plaatselijke toenadering tot de vrijgemaakte kerken, alsmede om uit de sfeer van misverstand te raken, haar terzijde te stellen, zonder een andere in haar plaats te stellen, doch zich voor de regel des geloofs inzake de leer der kerk aangaande genadeverbond en doop te houden aan hetgeen de Drie Formulieren van Enigheid zelf daarover uitspreken”.

Dit is taalkundig, logisch, zakelijk de kern van het besluit. En daarin wordt de Vervangingsformule officieel en formeel ter zijde gesteld. En als regel des geloofs inzake de leer der kerk aangaande genadeverbond en doop worden de kerken alleen gebonden aan wat de drie formulieren van Enigheid daarvan zeggen.

Zo staat het er.

Dat wil zeggen: de synode van Utrecht heeft voor het oog van God en de wereld die vervangingsformule officieel weggedaan.

Tallose malen werd gezegd: wij houden ze vast, we moeten ze vast houden. Maar de stormloop ertegen uit eigen kring en de begeerte naar eenheid heeft de Synode tot deze daad gebracht. De Vervangingsformule is officieel aan kant gezet. Aan het hanteren van de Vervangingsformule als confessionele uitspraak is daarmee een einde gekomen. Voortaan is in de synodale kerken niemand meer verplicht te leren, dat de gedoopte kinderen als wedergeboren kinderen moeten worden beschouwd. En als deze leer ontkend of bestreden wordt, kunnen zij, die dat doen, niet meer van afwijking van de leer worden beschuldigd.

Voor deze wijziging in de situatie zijn we dankbaar.

We hebben steeds gezegd: die Vervangingsformule moet weg. Nu is dat geschied.

Helaas is hiermee niet alles gezegd!

Want er is ook dat zinnetje, dat wat de Vervangingsformule leert naar de Schrift is. Ja, zeker er is het gememoreerde besluit. Maar die uitspraak omtrent de inhoud van de Vervangingsformule is er ook. En daarom zullen we met grote waakzaamheid moeten toezien en afwachten hoe de dingen zich nu verder ontwikkelen.

* * *

Er is in dat terzijdestellen van de vervangingsformule iets dat ons diep grijpen moet. Schilder en Greijdanus, om alleen deze te noemen, hebben uit alle macht geworsteld, gestreden tegen leeruitspraken. Zij hebben de kerken toegeroepen: Maak zulke dingen niet! Ze brengen alleen maar ellende over de kerken. Wat deze mannen spraken is ten volle bewaarheid. En het terug nemen van de Vervangingsformule als officiële handeling, als officieel besluit, is een indrukwekkend rechtvaardiging van hun waarschuwing en actie! Vooral ook dáárom zijn we dankbaar voor dit feit.

Voorts is er nóg een belangrijk aspect aan deze zaak. Het terzijde stellen van de Vervangingsformule, de wettige opvolgster van de leeruitspraak van 1942, is het wegnemen van de grond voor de in de veertiger jaren gevelde vonnissen. Als er in de veertiger jaren géén leeruitspraken waren gemaakt, zou er ook van schorsingen geen sprake zijn geweest. En: alle schorsingen geschieden uiteindelijk vanwege de leeruitspraken. Welnu — een kind kan dat inzien — nu de leer-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging

„Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de

Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet, Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

uitspraken verdwenen zijn, in een officieel synodebesluit terzijde zijn gesteld, nu hebben de schorsingsbesluiten hun rechtsgrond verloren en zijn ze in feite van hun rechtskracht beroofd. Het werd ter synode ook duidelijk uitgesproken.

* * *

Maar het synodale besluit bevat nog meer.

We lezen er ook nog in, dat er geen grond voor kerkelijke gedeeldheid behoeft te zijn, „wanneer men wederzijds aan hetgeen blijken de Formulieren der kerk in de leer van het Verbond steeds tot zijn recht behoort te komen — namelijk de soevereine, verkiezende genade van God en de krachtadige werking van zijn Geest, de roeping tot geloof en bekering en de menselijke verantwoordelijkheid — niet te kort doet, hetzij doordat men de verbondsbelofte doet opgaan in een voorwaardelijke toezegging of wanneer men de krachtadige werking van de Heilige Geest niet tot de verbondsweldaden rekent; hetzij wanneer men de verbondsbelofte zou doen opgaan in een onvoorwaardelijke toezegging, waarbij door de oproep tot geloof en bekering als eis van het Verbond geen plaats of slechts een verzwakte betekenis zou overblijven”.

Over deze woorden zou een boek te schrijven zijn.

We maken nu slechts een paar opmerkingen.

De synode spreekt in deze woorden over de verbondsbelofte als over een „voorwaardelijke toezegging” en over een verbondsbelofte als een „onvoorwaardelijke toezegging”. En zegt dan dat men de verbondsbelofte daarin niet moet laten opgaan. Noch in het ene, noch in het andere.

Wie de geschiedenis van de vrijmaking kent hoort hier bekende klanken.

In verband met de leeruitspraak werd namelijk enerzijds gesproken over een belofte, die een voorwaardelijke toezegging, een aanbod van genade, van het heil zou zijn aan alle gedoopten, en anderzijds over een „onvoorwaardelijke heilsbelofte aan de uitverkorenen”.

Van synodale zijde opereerde men hardnekkig met dit schema. Men kon zich de situatie ten aanzien van de belofte blijkbaar niet anders denken dan met behulp van deze onderscheiding. En zoals vanzelf spreekt werden de bezwaarden van destijds gekwalificeerd als mensen, die een belofte in de zin van een voorwaardelijke toezegging voorstonden. Deze kwalificatie was onrechtvaardig en heeft veel kwaad gesticht.

De bezwaarden en de vrijgemaakten hebben daartegenover steeds met alle klem betoogd, dat zij héél dat dilemma ten aanzien van de verbondsbelofte verwierpen. Het was en is hun overtuiging, dat er maar één, een éne en ondeelbare, verbondsbelofte is, die in het doopsformulier prachtig wordt omschreven en die aan iedere gedoopte toekomt.

En daarom gaat deze synodale opmerking langs ons heen.

Dit zijn enkele voorlopige opmerkingen over het deze week gevallen Synodebesluit.

Wanneer ik overweeg wat er is geschied ben ik meer dankbaar dan ooit, dat de vrijgemaakte kerken steeds „neen” zeiden tegen de leeruitspraken. Want daarin hebben ze, met allerlei zonden en gebreken, de strijd gevoerd voor de ware oecumenisch-gereformeerde confessionaliteit. En dat nu de Vervangingsformule als officiële leeruitspraak van de baan is, is een rechtvaardiging van haar worsteling van een zijde waarvan men dat niet verwachtte. Neen, nog eens, ik vergeet niet dat deze officiële terzijdestelling omringd is door vragen, tegenstrijdigheden, onbegrijpelijkheden, duisternissen, die we geen ogenblik uit het gezicht mogen verliezen. Maar als officieel kerkelijk stuk heeft het afgedaan.

Het komt er nu voor de vrijgemaakte kerken op aan in de geest van Christus verder te strijden tegen alles wat niet naar de wil des Heren was in het verleden. De kerkelijke vonnissen moeten, neen, niet om der wille

van hen, die daardoor getroffen werden, maar om der wille van Christus en om der wille van zijn kerk worden weggedaan. En we moeten blijven roepen om terugkeer naar de ware, gereformeerde kerkregering.

Individualistische beslissingen zijn nu meer dan ooit uit den boze. De kerken moeten zich in diep besef van hun verantwoordelijkheid bezinnen op haar roeping in deze nieuwe situatie. En allen die tot haar behoren dienen waar kerkelijk besef en kerkelijke trouw te betonen.

En men vergete juist nu het allerminst: vóór alles, ver en ver boven al de hier gememoreerde vragen uit gaat het alledaagse kerkelijke leven. Het ononderbroken heel gewone prediken van het evangelie, het trouwe catechiseren, het bezoek aan de huizen. Het zou geen best teken zijn als de aandacht voor de synodebesluiten en wat daarmee samenhangt, zo ongeveer alle belangstelling absorbeerde.

C. V.

Het besluit van de synode van Utrecht

Voor ik enige kanttekeningen zet bij het besluit van de synode van Utrecht de Vervangingsformule (Vf.) ter zijde te stellen, wil ik een enkele opmerking maken. Daarmee herhaal ik wat ik reeds eerder benadrukt heb. Men moet aan mijn mening niet te veel waarde hechten. Maar zelfstandig beoordelen of waar en goed is wat hier volgt. Er is al veel ellende in de wereld gekomen, doordat de lezers van een blad al te gemakkelijk het inzicht van een schrijver of van een blad klakkeloos volgden. Er wordt nogal eens geroemd in het „ambt der gelovigen”, maar aan de gelovigen werd vaak nauwelijks de gelegenheid gegeven tot een eigen oordeel te komen. De lezers moeten elk artikel en elk blad kritisch lezen. Dus ook wat hier volgt.

Dit zeg ik met te meer nadruk, omdat bovengenoemd besluit nog maar een paar dagen oud is op het ogenblik dat ik dit schrijf. Het zal wel verwacht worden dat elke krant „heet van de naald” reageert op belangrijke beslissingen. Maar zonder gevaar lijkt mij dit niet. Ik heb er over gedacht om deze week nog maar niets te publiceren en deze zaak nog rustig een weekje te overwegen. Tenslotte heb ik besloten toch maar een enkele, voorlopige opmerking te maken. Omdat ik dit besluit wel zeer belangrijk vind.

Laat mij dan beginnen met te zeggen, dat ik deze beslissing niet verwacht had en dat ik er in zeker opzicht blij mee ben. Waarom die blijdschap wel erg getemperd wordt zal straks wel blijken. Ik neem hier over de kern van het besluit „inzake de leeruitspraak van 1946”. (Om het geheugen op te frissen herinner ik er aan, dat deze uitspraak inhield „dat de Kerk... de kinderen, tenzij zij zich als ongelovigen openbaren, beschouwen en behandelen moet als zulken, die delen in de wederbarende genade van den Heiligen Geest”). De synode besloot hierover o.a. dit: „Hoewel de synode de bezwaren, als zou deze leeruitspraak in strijd zijn met Gods Woord en de belijdenis der Kerk, niet aanvaardt en daarom vasthoudt aan haar rechtmatigheid, besluit zij niettemin, ter bevestiging van de eenheid in eigen kerken en ter bevordering van de landelijke en plaatselijke toenadering tot de vrijgemaakte kerken alsmede om uit de sfeer van misverstand te geraken, haar terzijde te stellen, zonder een andere in haar plaats te stellen, en zich voor de regel des geloofs inzake de leer der kerk aangaande genadeverbond en doop te houden aan hetgeen de drie formulieren van enigheid zelf daarover uitspreken”.

Daarmee heeft de synode uitgesproken, als ik het goed begrijp, dat 1905 en 1942 en 1946 als bindende leeruitspraken van de baan zijn. Wij hebben gezegd: dit alles moet weg. Dat is nu — op hoe wonderlijke wijze ook — gebeurd. Dat zullen we moeten erkennen. De vervangingsformule (en daarmee 1905-1942) is terzijde gesteld als belijdenisuitspraak, waaraan men in de synodale kerken gebonden was. De rapporten zullen vergeten worden. De manier waarop de Vf. werd terzijde gesteld zal alleen bij kenners der historie

bekend blijven. Maar dit zal blijven hangen: de Vf. is terzijde gesteld op de synode van 1959.

Daar ben ik wel blij om. Omdat ik deze uitspraak, die zakelijk overeen kwam met 1905, altijd schadelijk heb geacht en op z'n minst uitgaande boven de Schrift. Maar vooral omdat ik in deze terzijdestelling de hand des HEREN zie, die de zaakgerechtigheid van onze strijd aan het licht heeft gebracht. Men heeft deze theologische uitspraak tegen de aanvallen, die vanuit de kerk opkwamen, niet kunnen handhaven. Het is wel gebleken, dat dit geen eenvoudige uitspraak des geloofs is geweest, ofschoon men haar zo wel noemde. Ik weet wel, dat de synode dit zo niet ziet en zo niet zegt, maar dat verhindert mij niet om het wel zo te zien en te zeggen. Mogen we niet zeggen, dat de HERE zo de rechtmatigheid van ons verzet aan het licht heeft gebracht?

Toch is mijn blijdschap zeer getemperd door de uitspraak van de synode: „Hoewel de synode de bezwaren, als zou deze leeruitspraak in strijd zijn met Gods Woord en de belijdenis der Kerk, niet aanvaardt en daarom vasthoudt aan haar rechtmatigheid...” Daarmee moet zij ook wel vasthouden aan de rechtmatigheid der schorsingen en afzettingen dunkt mij. Natuurlijk moet en mag en kan men niet meer zeggen, dan met eerlijkheid en waarachtigheid in overeenstemming is te brengen. Maar ik zou om wat liefs willen, dat het tot de synode was doorgedrongen, dat waar men nu de Vf. ter zijde stelt, men de rechtmatigheid van de schorsingen en afzettingen niet kan handhaven. Prof. Nauta heeft daar wat van gevoeld en het ook gezegd. Jammer vind ik ook de overweging van de synode, „dat de leeruitspraak van 1946

in vele opzichten zegenrijk en samenbindend heeft gewerkt”. Ik wil niet zo ver gaan als Waarheid en Eenheid, die deze uitspraak „ongehoord brutaal” noemde. Maar ik zou aan de synodale broeders toch wel willen vragen: Waarom moest dit nu toch gezegd worden en waarin bestond dan die zegen en die samenbinding?

Mijn blijdschap is ook getemperd, omdat uit besluit en overwegingen zo weinig blijkt van verslagenheid over de ellende, die door beslissingen van synoden is bewerkt. Ik heb de indruk, dat men geen notie heeft van wat schorsen en afzetten in werkelijkheid betekenen. Als het aan de synode gelegen had en aan de kerkeraden, die op haar aanwijzing met ons handelden, zouden wij het Evangelie niet mogen verkondigen.

Ik herinner mij, dat een vriend van mij — hij was synodaal — eens zei: Het komt alles weer terecht als we klagen: „Waarom liet Gij ons afdwalen, HERE, van uw wegen”? Ik beweer niet, dat wij brandschoon zijn in alles, integendeel. Er was ook wel „vreemd vuur” in onze strijd. Maar leeft bij de synode nu werkelijk niet het besef, dat men niet alleen tekort schoot, maar dat men veel verknoeid heeft?

Verder zou ik willen zeggen: Laten we rustig de tijd nemen om ons te bezinnen. Laat ieder zich wachten voor overijde stappen en onbezonnen handelingen. Ik wil beginnen met te vertrouwen, dat het de synode niet te doen is om individuele „overgangen”. Maar dat het haar te doen is om éénwording met allen, die de zaligheid buiten zichzelf in Jezus Christus zoeken.

Tenslotte: Laten we onze verwachting van de HERE hebben, die machtig is grote dingen te doen, die wij niet durven verwachten. Hij is machtig harten te neigen en ogen te openen en staketsels op te ruimen, die wij niet uit de weg kunnen krijgen. En laten we oppassen om voet te geven aan wantrouwen, dat er om zo te zeggen bij ons, wederzijds, zit ingeroest. Van vrijwel alles, wat in deze besluiten van de synode staat, kán een verklaring worden gegeven, die bij voorbaat alles afkraakt. Ik acht dat niet verantwoord voor God. Ik wil uitgaan van de goede trouw van onze synodale broeders. We zullen moeten kunnen begrijpen, dat zij een uitspraak, die zij waar en goed achten, terwille van de eenheid ter zijde stellen. En wij moeten het feit accepteren, dat zij dit hebben gedaan.

Er zal nog heel wat water door de IJsel stromen eer we elkander in alles gevonden hebben. Daar zal eventueel gesproken moeten worden over de nieuwe K.O. Om met Waarheid en Eenheid te spreken: „de kerkistische tucht moet even radicaal ter zijde worden gesteld als de sectarische belijdenisuitspraak”. En zo is er meer. Mogelijk kom ik nog wel op deze zaken terug.

Maar laten we waarderen, wat er te waarderen valt. En God bidden, dat Hij vergadere, wat verstrooid is. En hele wat gescheurd is. En verenige allen, „die Gods Naam ootmoedig vrezten en leven naar Zijn goddelijk bevel”.

H. J. Jager.

De taal der getallen

IIIa. Een rekenkundige bevestiging.

De taalkundige is een graag geziene gast in de studeerkamer van de theoloog. Er is tussen deze beide een dagelijks contact, welhaast op voet van gelijkheid. Preken, krantenartikelen, opleiding en boekenkast getuigen van dit contact, en dit getuigenis doet vele vruchten van de samenwerking zien; een voorbeeld daarvan ontmoetten we een vorig maal. Die taalkundige is overigens werkelijk niet de enige gast. De filosoof, de psycholoog, de archeoloog, de arts, de jurist, en de laatste tijd zelfs ook de econoom kunnen we er bij tijd en wijle aantreffen; vooral als de theoloog nog dominee is ook. Hoe de gesprekken bij al die ontmoetingen verlopen, zal van instelling en belangstelling van beiden, gast en gastheer, afhangen. Nu eens hartelijk en geanimeerd, dan weer gereserveerd, soms met een tikje wantrouwen, en het zal ook wel gebeuren dat het helemaal niet „loopt”.

De kans dat dit laatste geval zich voordoet zal wel bijzonder groot zijn als de in die

studeerkamer zo zeldzame verschijning van de wiskundige eens binnenstapt. Om te beginnen is deze er onbekend; maar dat is nog geen nadeel. Er is echter wel iets anders, en dat geldt niet alleen als hij op bezoek komt bij de theoloog, maar even goed bij ieder ander, of die nu bakker, dierenarts of historicus is. Dat andere is de tragiek van een ieder die gewend is, te werken met wiskunde: juist hij, die onder vakgenoten, dankzij het gebruik van tekens en formules, zo weinig woorden nodig heeft dat hij het spreken bijkans verleert, moet, als hij aan niet-vakgenoten iets van zijn werk wil vertellen, zich uitputten in een woordenstroom van voorbeelden en omschrijvingen. Met het risico dat ook de ander uitgeput raakt; maar wetenschap en smart zijn geen onbekenden voor elkaar.

De vraag naar de mogelijkheid van een miljoenenvolk op weg van Egypte naar Kanaän werd in het eerste artikel geformuleerd. In het vervolg werden enkele antwoor-

den op deze vraag weergegeven. Antwoorden die mogelijk een oplossing van de problemen inhouden. Deze oplossing behoeft toetsing (Holwerda), en sterke argumenten (Aalders). Tot deze toetsing, en wel een rekenkundige toetsing, willen wij ons zetten, in de hoop dat de daaruit voortvloeiende argumenten ook naar anderer overtuiging sterk genoemd kunnen worden. Het door Holwerda gestelde ideaal van een oplossing die de moeilijkheden vanuit de Schriftgegevens zelf benadert, wordt ook in deze toetsing voor ogen gehouden. Zelfs in deze zin dat de argumenten worden ontleend aan het boek Numeri, en wel met name aan de hoofdstukken 1 en 26, die de boven gememoreerde moeilijkheden voornamelijk veroorzaken. Een nadere beschouwing van de daar gegeven getallen zelf, levert namelijk enkele argumenten op die pleiten voor de door Holwerda, als correctie op Flinders Petrie, voorgedragen opvatting.

Het, met het oog op de getallen, essentiële verschil tussen de gangbare opvatting (Statenvertaling, Nieuwe vertaling) en de nieuwe oplossing worde eerst aan een voorbeeld toegelicht. Wanneer in Num. 1 : 21 wordt gezegd: „de getelden van de stam van Ruben waren 46.500”, dan staat daar volgens de oude opvatting één getal, dat één grootheid aanduidt, nl. het aantal dienstplichtigen van de stam Ruben. Naar Holwerda's opvatting zijn het echter twee getallen, die twee verschillende grootheden aanduiden, te weten 46 familiegroepen, met samen 500 dienstplichtigen. Met als bijzonderheid dus dat deze twee grootheden met elkaar in een zekere relatie staan. En zo ook voor de andere stammen. Het onderscheid tussen deze twee mogelijkheden moet nu aan de getallen zelf te zien zijn; en het is ook te zien. Daarvoor is echter als we ons niet van wiskundige termen bedienen enig geduld nodig.

Een van de hier behandelde problematiek geheel losstaand voorbeeld leert ons een regel, die in de verdere beschouwing nodig is.

Stel we houden op straat honderd willekeurig uitgekozen volwassen mannen aan, en meten daarvan de lengte: voor iedere man zoveel centimeter. De honderd aldus verkregen getallen schrijven we onder elkaar, en gaan ze dan nader bekijken. Het zal opvallen dat het eerste cijfer van al die honderd getallen vrijwel steeds een 1 is. Misschien was er een enkele uitzonderlijk lange man bij van twee meter of meer, dan vinden we een twee; een dwerg die kleiner is dan één meter is zeer onwaarschijnlijk. Zo vinden we voor het eerste cijfer van de honderd getallen vrijwel steeds een 1, en misschien een enkele 2. Er is dus een zeer duidelijke voorkeur voor één cijfer.

Laten we nu ons oog vallen op het tweede cijfer van al de honderd getallen, dan ligt de zaak duidelijk anders; we vinden meer variatie. Het meest voorkomend zal de 7 zijn, want de gemiddelde lengte van de Nederlandse mannen ligt ergens tussen de 170 en 179 centimeter. Maar de 7 is zeker niet het enige cijfer dat we tegenkomen. De 6 en de 8 zullen we meer dan eens aantreffen, want mannen met een lengte van 160 tot 169 centimeter, en van 180 tot 189 centimeter zijn niet bijzonder zeldzaam. Zo voortgaand zullen we de 5 en de 9 nog wat minder vaak ontmoeten, en de 4 en de 0 al heel weinig of niet. Voor het tweede cijfer in ons voorbeeld vinden we dus een verzameling waarin de 7 het meest voorkomt, en de andere cijfers minder naarmate ze meer van 7 verschillen; een aanzienlijk bredere samenstelling dus dan bij het eerste cijfer, maar toch nog met een duidelijke groepering. Zetten we dit gedachtenspel nu nog even voort, en nemen het derde cijfer van alle honderd getallen onder de loep. Indien we proberen daar enig systeem, enige groepering, in te vinden, dan zal dat niet meevallen. Er is dan ook geen enkele reden meer te bedenken waarom één van de cijfers duidelijk meer zou voorkomen dan een ander. We zullen in dit geval dan ook een gelijkmatige verdeling vinden over alle cijfers van 0 tot 9. De derde cijfers van alle getallen vertonen dus nog weer aanzienlijk minder groepering dan de tweede cijfers.

Samenvattend kunnen we zeggen dat er, naarmate we verder van het eerste cijfer verwijderd zijn, minder systeem in de voorkomende cijfers zal zijn te vinden. Of hetzelfde nog eens anders uitgedrukt: de spreiding in de cijfers is groter naarmate we verder in de getallen doordringen.

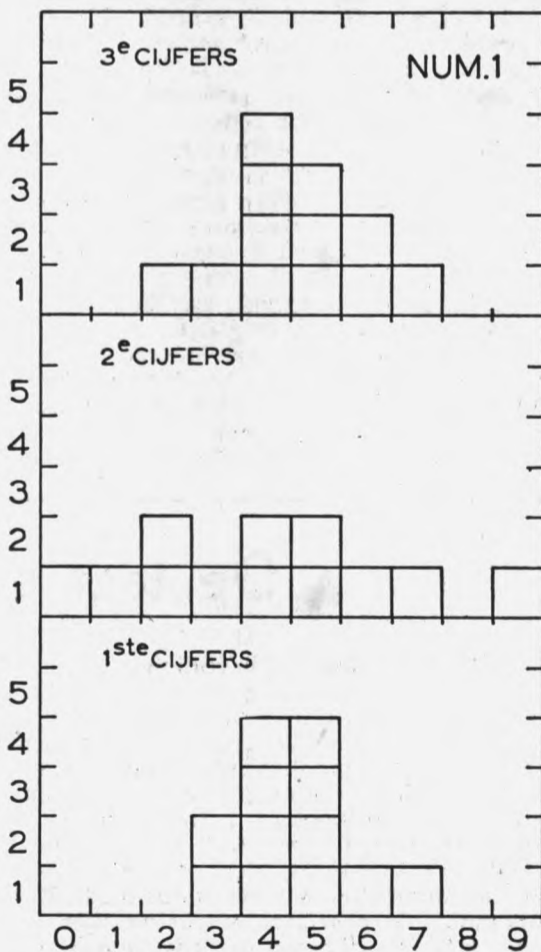
Om deze regel gaat het nu. Hij is hier afgeleid en duidelijk gemaakt aan de hand van een voorbeeld, maar is daaraan natuurlijk helemaal niet gebonden. Het is een zeer algemene regel, waarvan het niet moeilijk zou zijn, nog vele voorbeelden te bedenken.

Wanneer we de bovengevonden regel nu gaan toepassen op de getallen uit Numeri, die het aantal leden van iedere stam geven, dan is dat toegestaan omdat al die stammen gedurende dezelfde tijd (enkele eeuwen) zich ontwikkeld hebben ieder uit één ouderpaar. Zoals in het voorbeeld al die mannen gegroeid zijn uit baby's die aanvankelijk allemaal ongeveer even lang waren. De grootte van de stammen spreidt om een of andere gemiddelde waarde, doordat vruchtbaarheid en sterfte van stam tot stam wat verschillen, zoals ook de lengten in het voorbeeld spreiden om een gemiddelde waarde, daar factoren van erfelijke aanleg en milieu van man tot man wat verschillen.

Hoe staat het nu met de verdeling van de cijfers in de getallen uit bijv. Num. 1? Voor de overzichtelijkheid schrijven we ze onder elkaar met de aantallen dienstplichtigen volgens de gangbare vertalingen:

Ruben	46.500
Simeon	59.300
Gad	45.650
Juda	74.600
Issachar	54.400
Zebulon	57.400
Efraïm	40.500
Manasse	32.200
Benjamin	35.400
Dan	62.700
Aser	41.500
Naftali	53.400

Om te beginnen de twaalf eerste cijfers: het valt direct op dat de 4 en de 5 rijkelijk vertegenwoordigd zijn, beide vier maal. De resterende vier cijfers sluiten daar nauw bij aan: twee maal een 3 en verder één 6 en één 7. Dit is dus een zeer duidelijke groepering, zoals we op grond van de boven gevonden regel voor het eerste cijfer ook verwachtten. Deze groepering is aanschouwelijk gemaakt in het onderste deel van de figuur.

In horizontale richting staan alle cijfers van 0 tot en met 9. Iedere keer dat een cijfer voorkomt hebben we een blokje boven het betreffende cijfer geplaatst. In verticale richting kunnen we dan direct aflezen hoeveel maal ieder cijfer voorkomt. De groepering is zeer duidelijk te zien.

De tweede cijfers uit bovenstaande lijst geven al een geheel ander beeld: alle cijfers behalve de 8 komen voor en drie cijfers (2, 4 en 5) nog een tweede maal. Deze verdeling is

VERKETTERING

Nu is eene wetenschappelijke verkettering op zichzelf al een bewijs van aanmatiging, dat niet gunstig stemt voor de theorie. Wie bewijzen heeft, behoeft tot dergelijke „Kratzsprache” niet de toevlucht te nemen. In het rijk der wetenschap bestaat er geen paus, die dogma's aankondigen, en geen keizer, die wetten uitvaardigen kan. Daar zijn alle onderzoekers gelijk en beslist de waarheid alleen.

Dr H. Bavinck.

uitgebeeld in het middelste deel van de figuur. Het is niet overdreven te zeggen dat alle systeem, alle groepering hier is verdwenen. Dit stemt weer overeen met hetgeen we volgens bovengenoemde regel verwachtten: we komen verder van het eerste cijfer af en dus wordt de groepering minder duidelijk.

Voor de derde cijfers van de getallen uit de lijst zouden we nu, volgens de gevonden regel, een verdeling verwachten die zo mogelijk nog minder systeem vertoonde dan die van de tweede cijfers. Zoals blijkt uit het bovenste gedeelte van de figuur, vertonen deze echter weer een uitgesproken groepering, haast even duidelijk als die van de eerste cijfers. De conclusie lijkt dan ook voor de hand te liggen: de regel klopt niet. Of, en dat is de andere mogelijkheid, we hebben in bovenstaande lijst niet te doen met aantallen dienstplichtigen zonder meer; dat immers was de veronderstelling waarvan we zijn uitgegaan. En zelfs al zouden we niets weten van de vertalingen van Flinders Petrie en Holwerda, dan nog zouden we kunnen zeggen: deze verdeling van de derde cijfers wijst er op dat, te beginnen met het derde cijfer, een andere, nieuwe grootheid wordt aangegeven, waarvan deze „derde” cijfers de eerste zijn a).

Terecht zou echter de tegenwerping kunnen worden gemaakt, dat deze merkwaardige verdeling van de derde cijfers toch ook toevallig kan zijn. Dat is inderdaad mogelijk, maar de kans op zo'n toeval is wel bijzonder klein b).

Eenzelfde beschouwing als hier is gewijd aan de getallen uit Num. 1, kan worden gegeven voor de getallen van de tweede volkstelling (Num. 26); deze leidt tot een soortgelijk resultaat, al is de groepering van de derde cijfers hier iets minder fraai. Dit laatste is overigens ook niet verwonderlijk na alle plagen en rampen die het volk Israël in de woestijn hebben getroffen. Van een natuurlijke ontwikkeling van de bevolkingstotalen der stammen, die voorwaarde is voor het gelden van de boven gevonden regel, kan eigenlijk nauwelijks meer worden gesproken c).

Wanneer nu de zaak zo ligt, dat er op grond van taalkundige overwegingen een keus kan worden gemaakt uit twee mogelijkheden: of zoveel duizend en zoveel honderd man of zoveel familiegroepen, samen zoveel honderd man, dan valt op grond van bovenstaande beschouwing van de getallen zelf, de keuze zeer beslist op de laatste. Dat namelijk in de beide getallenreeksen, in die van Num. 1 zowel als in die van Num. 26, een zo abnormale groepering der derde cijfers bij toeval zou zijn ontstaan, is wel zeer onwaarschijnlijk d).

Wat er ook meer zij op te merken, de tot nu toe gevonden aanwijzing in de getallen moge voldoende zijn om allen tot nadenken te brengen die, om welke reden dan ook, de getallen uit Numeri verklaard hebben tot zuivere fantasie van een later geslacht.

En er is meer. Daarover een volgend maal, hopen we.

Pasadena
Utrecht

C. van der Leun
J. C. van der Leun

a) De vierde en vijfde cijfers laten we buiten beschouwing. Die zijn vrijwel allemaal 0, blijkbaar door afronding.

b) Met de methoden van de waarschijnlijkheidsrekening kan worden aangetoond, dat de kans dat bij toeval zo'n groepering (of een nog sterkere) zou ontstaan kleiner is dan 1 op 1000.

c) Toch is ook hier de kans, dat de groepering van de derde cijfers bij toeval zou zijn ontstaan nog kleiner dan 1 op 1000.

d) Uit b) en c) kan worden geconcludeerd, dat de kans dat beide groeperingen bij toeval zijn ontstaan kleiner is dan 1 op 1 000 000.

Eenzaam maar niet alleen

V: Koninklijk Familieleven

Eén van de bijzonderheden van het Koningschap is dat de ervaringen van de regerende Vorsten besloten kunnen blijven binnen de intimiteit van het familieverband, binnen het geheim van deze intimiteit ook kunnen worden overgebracht van Vader op Zoon, van Moeder op Dochter, zodat de ambtelijke geheimen langs de wegen van natuurlijke bloedsbanden worden overgeplant op de opvolger, hetgeen bij het Republikeinse Staatshoofd een onmogelijkheid is.

Maar niet altijd betekenen de bloedbanden een voordeel. Daar is de „Kronprinzenfieber”, de slechte verhouding van de Kroonprins met de Vader, omdat de Zoon zijn beurt niet kan afwachten, zich reeds voortijdig eigen invloedssfeer opbouwt, die botst tegen de invloedssfeer van de Koninklijke Vader die de Absalominvloed vreest, zich bedreigd acht door de Zoon, die meestal gesteund wordt door stille oppositie-elementen in den Lande, die hopen op verandering van koers, zodra de Kroonprins aan de regering komt. Wanneer de familieverhoudingen slecht zijn, is duidelijk dat de machtssferen van Koning en Kroonprins gemakkelijk kunnen ontaarden in machtspenetraties, waarbij Koninklijke Hofhouding, ontevreden adel en agiterende politici een machtige rol kunnen spelen. Wie denkt niet aan het aangrijpende voorspel van de „Glorious Revolution” van 1688?

Nu is het merkwaardige dat de verhoudingen in het Oranjehuis tussen de regerende Vorsten en de Kroonprinsen (om hier uitsluitend te spreken over de periode van het Koninkrijk) vaak slecht geweest zijn.

Bekend is de grote invloed die Willem II als Kroonprins heeft gehad op de Belgische crisis in 1830. De rol die deze, in die dagen Euopese vermaardheid (men herinnere hem als held van Quatre Bras en Waterloo!) heeft gespeeld bij zijn tocht naar en door het opstandige Brussel, vertoont in de werkelijkheid meer overeenkomst met de rol van Dr van Mook in 1945 in Indië dan met het beeld van de heldenrol dat onze schoolboeken daarvan nog altijd bieden. Het is al te duidelijk dat Willem II gepoogd heeft België voor de Oranjedynastie te bewaren, door met de gedachte te spelen zélf als Koning van het afgescheiden België op te treden, een situatie die ook inderdaad bijna gerealiseerd is. Zeer koningsgezinde figuren als Groen van Prinsterer waren diep verontwaardigd over deze Absalomrol van Willem II.

Op 21 oktober 1830 schrijft Groen aan zijn oude promotor, de Leidse Rector-Magnificus Prof. Mr C. J. van Assen: „De daad van den Prins van Oranje acht ik zó slecht, dat, naar mijn inzien, alleen de uiterste onkunde en kortzichtigheid tot verzachting kan worden bijgebracht van hetgeen anders het zwartste verraad wezen zou. Den Koning verdedig ik, wat zijne maatregelen betreft, niet: maar ik gruw van zulk een ontaard schepsel als de Prins. Moge hij nimmer weder den voet zetten op Hollandschen bodem, nimmer de asch zijner voorvaderen ontheiligd worden door zijn lijk! Hij had Willem II kunnen zijn en hij wordt Philippe-Egalité; doch deze stak ten minste zijn vader niet naar de kroon”.

Citaten als deze, die aangeven wat in die dagen wérkelijk de gemoederen bezig hield, bewijzen tevens hoezeer de latere generaties de schokken vergeten die voorgevallen zijn op het gebied dat de Duitser zo uitnemend aanduidt met het woord „Kronprinzenfieber”.

Slechter nog dan de verhouding tussen Willem I en Willem II, die, hoezeer ook door grote emoties geschokt, vaak recht hartelijk was, valt de verhouding te kwalificeren tussen Koning Willem II en diens zoon, de latere Willem III. Koning Willem II, die bevreesd was voor de onevenwichtigheid van karakter van Kroonprins Willem III, werkte mede aan de grondwetswijziging in 1848, omdat hij inperking van de koninklijke macht niet ongunstig achtte voor een dynastie aan welks hoofd Willem III eens zou staan! De Kroonprins Willem III bood in oktober 1848 beledigd aan, afstand te doen van al zijn erfvolgingsrechten, maar de Koning weigerde de afstand van Willem III te aanvaarden en zo bleef Kroonprins Willem III kroonprins, maar werd hij door Willem II geheel buiten alle regeringszaken gehouden.

Het is bijna symbolisch dat Kroonprins Willem III ver weg in Schotland op jacht vertoeft, wanneer zijn Vader in Tilburg sterft. Te Hellevoetsluis wordt de nieuwe Koning, wiens antipathie tegen de nieuwe grondwet in regeringskringen bekend was, door ministers opgewacht, die nauwelijks zeker waren dat hij het Koningschap aanvaardde zou. De Koning accepteert zijn ambt en bezweert de hem zo antipathieke grondwet en hield zijn eed, ondanks eigen inzichten en temperament. Oningewerkt als zijn Vader hem gelaten had, bijna in niets op zijn taak voorbereid, vangt een regeringsperiode aan die een dramatisch beeld zou te zien geven inzake de verhouding Koning-Kroonprins.

De arme Koning Willem III! Wat moet hij zich vaak eenzaam gevoeld hebben onder de toejuichingen des Volks: vervreemd van zijn Vader, in conflict levend met zijn Moeder, zeer ongelukkig gehuwd met de begaafde Sophie van Württemberg, met de voornaamste staatsman van het tijdperk, Thorbecke, in voortdurende constitutionele strijd, leefde hij bovendien nog in diep conflict met zijn beide zonen Willem en Alexander, die in de verhouding van hun Ouders (die de facto gescheiden leefden) geheel aan de zijde der Moeder stonden.

Dramatisch ontwikkelde zich de verhouding tot de oudste zoon, die verliefd was op Mathilde van Limburg Stirum, terwijl zijn Vader weigerde dit huwelijk ooit goed te keuren. Uit protest verliet de Kroonprins het land, leefde zes jaar te Parijs, om er eenzaam te sterven. Wat moet er in de Vader zijn omgegaan toen hij deze Kroonprins te Delft voor de ogen der Natie ten grave droeg!

Als enige jaren later de laatste Kroonprins, Alexander, sterft, blijft de Koning ondanks tijdige waarschuwingen buitenslands, en keert eerst een week na de dood van zijn toen enige zoon terug om hem nog eens te aanschouwen voor de kist gesloten werd. Hiermee zijn slechts enige punten aangeroerd uit het drama dat zich voltrok ten aanzien van de familieverhoudingen in het oud Oranjehuis gedurende de vorige eeuw.

Het wonder nu dat geschiedde is, dat terwijl het gehele Oranjehuis langzaam wegstierf, de Koning in 1879 hertrouwde met de jeugdige prinses Emma van Waldeck. Men kan niet bepaald zeggen dat de Natie spontaan enthousiast was over dit huwelijk,

slechts waren de autoriteiten die haar begroetten getroffen door de natuurlijke minzaamheid van de nieuwe Koningin. Maar nauwelijks had Zij de grens van Haar nieuwe Vaderland overschreden, of opnieuw werd het Oranjehuis in rouw gedompeld: 's Konings broer, Hendrik, de Stadhouders van Luxemburg, stierf, en zo vond de nieuwe Koningin door de zware rouwperiode die aanbrak, nauwelijks gelegenheid persoonlijk contact te scheppen met de Haar geheel onbekende bevolking. Men kan daarom niet zeggen dat de nieuwe Koningin geliefd was. Ze was bij het Volk eenvoudig onbekend gedurende die eerste jaren. Wel werd een Prinsesje geboren, maar nóg zetelde toen een Troonopvolger in het Kroonprinselijk Paleis, Alexander, een Kroonprins echter die slechts treurde over het verlies van zijn Moeder en Broeder, die enkele brochures publiceerde om uiteen te zetten dat droefheid hem weerhield zijn Kroonprinselijke plichten waar te nemen.

Zo moesten eerst alle prinsesjes weg vallen, aler het volle licht kon vallen op Emma en Wilhelmina. Wat tot de Natie slechts doordrong was dat de Koning *eindelijk* een rustig huiselijk leven leidde, en niet eens teleurgesteld was geweest dat Emma hem geen zoon maar een dochter geschonken had. De Koning was tevreden, was rustig, kreeg tegen het einde zijns levens wat hij nooit had bezeten: vrede en liefde om zich heen!

Tegen deze achtergrond mag het een unicum heten dat Prinses Wilhelmina, de laatste telg uit het oud Oranjehuis, diverse opmerkingen maakt in „Eenzaam maar niet alleen” over de familieverhoudingen binnen het Vorstenhuis.

Opmerkelijk is dat Zij niét spreekt over hetgeen wij zojuist aangaven: de familieverhoudingen die bestonden voor en kort na Haar geboorte. Wij dienen de opmerkingen van Prinses Wilhelmina daarom kritisch te lezen, zowel in wat zij niét zegt als in wat zij wél zegt.

Maar in één opzicht kunnen wij Haar mémoires volkomen vertrouwen: in stralende tegenstelling tot de eeuw die aan de Hare vooraf ging kon Zij getuigen van de uitnemende verhouding tussen Emma en Wilhelmina, later tussen Wilhelmina en Juliana. Men kan er van overtuigd zijn dat de liefdesband die hier wordt beschreven niét geïdealiseerd is!

Inmiddels doen wij er juist aan nadere aandacht te schenken aan hetgeen de Hoge Schrijfster ons hier te zeggen heeft.

(Wordt vervolgd).

G. Puchinger.

PSALM LXXXVII

Van de Korachieten.
Een psalm.
Een lied.

*'t Gebergte, dat de woning Gods mag dragen
is heilig, daar God zelf 't hiertoe verhief.
De HERE heeft de poorten Sions lief;
geen stad van Jakob kan hem zó behagen.*

*Daarom, o Sion, zal men van u zingen!
„Eens zullen zelfs de volken van rondom
Mij kennen en hier in dit heiligdom
Mij hulde brengen — naar Mijn liedde dingen”.*

*Héél 't mensdom zal van Sions roem gewagen;
ja, van haar spreken als de Moederstad
door God bevestigd — als de bakermat
van al wie deelt in 's HEREN welbehagen.*

*Zij allen zullen ook in Gods annalen
geboekstaafd staan als volk van Israël!
En dansend zullen zij bij 't snarenspeel
van Sion als hun Levensbron verhalen!*

BEN DOORNBOS

Brieven uit het Verre Westen

Waar het hart vol van is loopt de mond van over. We zouden derhalve graag een dozijn brieven zonder onderbreking aan onze school wijden. Doch verandering van spijs doet eten en omdat we niet Uw aandacht door overvloed van 't goede willen verliezen, schrijven we ditmaal niet over „William of Orange”, maar over Canadees Kerknieuws. Want die krantenrubriek ziet er hier wel héél anders uit dan ginder bij U.

Naast me liggen de twee pagina's „Kerknieuws” van het grote plaatselijke, „neutrale” dagblad, gevuld met foto's, artikelen en advertenties; daaruit vertaal ik U te hooi en te gras 't een en ander.

Direct de eerste kop links-boven is al niet mis. „GEEN RUIIMTESCHIP NAAR DE HEMEL, VERKLAREN JONGEREN OP HUN KRUISTOCHT”. En het blijkt dan te gaan over de jongelingsvereniging van de Zevende Dags Adventisten, die huis aan huis in hun stadswijk bij de mensen hebben geïnformeerd, hoe ze over de vooruitzichten van de ruimtevaart denken. Om daaraan dan de volgende vraag te verbinden: „Maar wat schiet U op met een trip naar de maan? De trip naar de hemel, wanneer U sterft — zou U zich daar niet beter druk over kunnen maken?”

Twee kolommen verder, ingeklemd tussen een foto van twee kleine meisjes die papieren roosjes knippen voor een zondagsschoolfeest en twee leden van een anglicaanse mannenvereniging in bakkerscostuum, die zich voorbereiden op hun jaarlijkse bak-wedstrijd. . . . twee kolommen verder lezen we met grote letters: „WIE OP DE BIJBEL AFGEEFT IS EEN GROTE SUFFERD”. Aldus blijkt een archeoloog zich uitgelaten te hebben op lezingen aan de Universtiteit van Brits Columbia, en de krant geeft een en ander, met de bewijzen, welke de hooggeleerde spreker voor zijn stoute woorden heeft aangevoerd, getrouw weer.

De rest van de pagina is gevuld met advertenties van alle mogelijke kerken en kerkgenootschappen. Een Evangelie-Kapel, een Verbonds-Tabernakel, de Britse Israëel beweging, de Eerste Kerk van de Nazarener, het leger des Heils, de Bediening der Verzoening, de Apostolische Kerk, de Kerk der Vier Vierkanten, de Spiritisten-Kerk van de Stralende Vlam, de Nationale Spiritisten Kerk, de Eerste Verenigde Spiritisten Kerk, St. James Anglican Church, de Bethanië Tabernakel met de Vuurtoren Evangelie-zangers (foto van deze zangers, banjo, gitaar, trekharmonica en verdere muziek-instrumenten inclusief is in de advertentie opgenomen!), de Pinkster Tent, de Goede Boodschap Tempel, de Zonneschijn Zending. . . . we doen hier en daar een greep! . . . alle nodigen ze om strijd ons uit hun diensten bij te wonen. En wat we dan te horen zullen krijgen is ook niet mis. Van de in 't vooruitzicht gestelde sermoenen noemen we U een paar titels: De Rev. G. Rupert Evans spreekt in een der United Churches, speciaal aangekondigd als „De Kerk voor Vriendelijke Mensen” over het onderwerp „Geen deurmatten in het Koninkrijk”. Verder kunnen we gaan luisteren naar „Zijn de Rooms en met Christus Getrouwd?”, „Een Twijfelaar Overtuigd”, „Het Ouderwets Evangelie”, „Vier Stappen op de Weg naar Welvaart”. Terwijl naast het oor ook het oog te gast kan gaan: kleurenfilms van allerlei zendingsterreinen kunt U her en der in de avond-diensten gaan bekijken. Tenslotte — we moeten het bij deze beknopte keuze dan laten! — een complete advertentie, die als een goed gemiddelde de geest van dit alles weergeeft:

„Alliantie Tabernakel

10the Ave and Ontariostr. - Ds. W. H. Brooks
9.45 Zondagschool 11.00 Morgendienst
7.30 's avonds

DR. EDISON HABEGGER

TWEE GROTE DIENSTEN ZONDAG met Dr. Edison HABEGGER, President van Cascade College, Portland. Veel gevraagd als speciaal spreker voor Conventies en Verenigde Kruistochten — Dr. Habegger is een eerste-klas prediker van het Woord. Slechts voor één dag — zorgt dat U hem morgen hoort! Voor een dagelijks moment van overpeinzing? Bel „Draai-een Gedachte”, Tel. TR. 9-5351”.

En in deze wereld dan staat ergens een

schooltje van afbraak-hout gebouwd. Een „religieus middelpunt”-uit-vele. . . . wie ziet het verschil? Het is onze blijdschap, dat we weten; de HERE ziet het. Al is het alleen soms maar een verschil in gehoorzaamheid aan Zijn bevel.

Met welgemeende groet, de Uwe in Christo,
W. van der Kamp.

Uit vroeger dagen

Waarmee zal de jongeling zijn
pad zuiver houden?

Als hij (dat) houdt naar Uw

Woord!

(Ps. 119 : 9).

Zovaak ik dit vers lees, of de berijming ervan hoor zingen en zelf dapper meezing, gaan mijn gedachten terug naar de goede, oude tijd (inderdaad naar mijn schatting een goede, oude tijd), toen ik zelf jongeling was; een periode, die naar dorpszede aanving met het 16e levensjaar, en eindigde of op de dag van het huwelijk, of geen officieel einde had. Ik heb een jongeling gekend, die al ver in de veertig was, nog een ijverig en vooraanstaand lid der jongelingsvereniging was, zelfs voorzitter, maar die het mij zeer kwalijk nam, dat ik met mijn nauwelijks 20 jaren hem het recht op de titel van „jongeling” durfde ontzeggen; zo kwalijk, dat onze vriendschap een ogenblik gevaar liep, maar, gelukkig toch stand hield, broeders in het geloof als wij waren.

Het was in de tijd, dat de Jongelingsvereniging een brede, stevige plaats innam in ons jeugdleven. Het was vanzelfsprekend, dat elke jongeman, die „de jaren had”, en tot de Kerk behoorde, lid werd; ieder, zonder onderscheid: boerenzoons en boerenarbeiders; studerende en niet-studerende, al waren er onder de laatsten ook nog wel die toch studeerden. (Een onzer beste leden was indertijd de gewone handwerksjongen Seakle Greijdanus, de latere Professor Greijdanus). En wie dit verzuimde, werd aangezien als iemand, die er niet „bijhoorde”, ook al schaarde hij zich nog niet bij de „wereld”; ook al voegde hij zich niet bij de jongelui, die hun verzamelpunt hadden in de dorpsheberg, waar ze hun glaasjes dronken, het billardspel beoefenden, kaartten, de toneelvoorstellingen bijwoonden, welke in de „bovenzaal” werden gegeven enz.

Hij werd gerekend bij degenen, die de ouders, en ook de kerkeraad zorg baarden; en ook ons, zodat we ons best deden, hem te bewegen met ons mee te gaan, al hadden we geen propaganda-commissie, welke trouwens geheel overbodig was. Fijn vonden we het, dat het weer Donderdagavond was, de dag van onze Vereniging, die de weidse naam „Excelsior” droeg. Opgewekt trokken we er heen, in de winter, maar vengoed in de zomer; en hoewel voor verreweg de meesten de dagtaak eindigde om zes uur, waren we zeven uur present en namen we plaats om de enige tafel in het lokaal, waaromheen de lange banken stonden geschaard, zo lang, dat op elke bank plaats was voor een achttal leden, — banken nog wel zonder leuning. Reeds had onze bibliothecaris op de tafel de bijbels klaargelegd met de psalmboeken. Want we begonnen altijd met het zingen van een psalmvers. Graag gaf de voorzitter op het boven aangehaalde psalmvers: „Waarmede zal de jongeling zijn pad, door ijdelheên omsingeld, rein bewaren? Hoe zongen we uit volle borst, zij het met wat rauwe stemmen, maar met overtuiging, dat: „met ijdelheên omsingeld”; we dachten daarbij aan het „niet-kerkgaan” van onze mededorpsgenoten; aan hun bezoeken van café's, van kermessen, van hardrijderijen, van toneelvoorstellingen; het lezen van niet-christelijke boeken en het zingen van niet-christelijke liederen. Want al kenden we nauwelijks het woord antithese, we beleefden wel de antithese, en zagen scherp de scheidslijn: vóór of tegen de Christus; gelovig of ongelovig; vroom of goddeloos.

En zeker met niet minder overtuiging zongen we: „Gewis, als hij dat houdt naar 't heilig blad!” Want van de Bijbel moesten we het hebben. Wie de Bijbel niet als Gods Woord erkenden, waren op een weg, die ten verderve voerden. Bijbel-critiek was voor ons uit den

VOORTGAAN!

De eerste druk van de brochure van Prof. Veenhof: Nog eens een appèl is uitverkocht. De tweede komt een dezer dagen van de pers. Want de verspreiding ervan moet doorgaan. Juist na de besluiten der Utrechtse synode over de Vervangingsformule is het zo noodzakelijk dat we in de gebonden kerken precies weten wat de vrijgemaakten deden en leren. En daarom helpt mee aan de verspreiding. U weet het, de prijs der brochure is 60 cent per stuk; bij 10 exemplaren of meer 50 cent per stuk. Verzending geschiedt na het overmaken van het bedrag op giro no. 96089 ten name van W. Kaper, Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht!

Boze. „Gods Woord is de waarheid” — dat stond voor ons vast als een paal boven water.

Daarom vormde de zogenaamde bijbelbespreking ook de hoofdmoot van ons verenigingswerk. Veel bronnen hadden we niet: een Statenbijbel en de volledige Klinkenberg, die bijna alleen onze boekenkast vulde. Tekst voor tekst werd gelezen, verklaard, geëxegeseerd; ook wel eens be-fantaseerd. Maar dan was de Voorzitter op zijn post, gesteund door leden, die voor de besten werden gerekend. Zo doorkropen we het ene Bijbelboek na het andere, al was het niet in de volgorde, zoals het Bijbelregister die aangeeft.

En nog herinner ik het me, hoe op onze hoogtijdagen — dat waren onze „jongelingsfeesten”, nu vervangen door de Jaarvergaderingen, (alsof een vergadering niet feestelijk kan zijn) — terwijl de blijheid straalde van aller aangezicht, ineens iemand opstond, zo in een kleine pauze tussen twee agendumpunten, en inzette: „Waarmede zal de jongeling zijn pad”; en allen uit vollen borst meezongen, om zo uiting te geven aan wat aan vreugde leefde in aller hart.

Al lang ben ik de jongelings-leeftijd ontwassen en heb ik te niet gedaan wat des kinds, ja zelfs, wat des jongelings is — maar nog steeds heb ik niet uit mijn liederenschat kunnen schrappen Ps. 119 : 5 (berijmd). Wel heb ik in de loop der jaren geleerd hierin meer te lezen, dan ik daar vroeger in vond; n.l. dit, dat het ons biedt de oplossing van een der meest brandende vraagstukken van onze tijd. Ik bedoel, de vraag: „hoe behoeden we onze jeugd?”

Dat het met onze jonge mensen er slecht voorstaat — daarover zijn we het allemaal eens. Ik noem slechts enkele markante verschijnselen, die ons met grote zorg vervullen: de onrustbarende stijging der jeugdcriminaliteit, zich uitend in vernielzucht, in dieverijen, in geweldpleging, in brutaliteit, in gebrek aan eerbied voor het gezag, in genotzucht, in onverschilligheid;

het gebrek aan een jeugdige, vurig idealisme, dat aan het leven doel en richting geeft, tot het bereiken van welk doel de jongeren zich trachten voor te bereiden met inzet van al hun kracht, en waarvoor ze zich graag allerlei opoffering getroosten.

het vertreden van alle normen, die tot nu toe in onze „Christelijke” maatschappij, algemeen aanvaard werden, en als fatsoenlijk en eerbaar golden: in kleding, in het onderling verkeer der geslachten, in de bejegening van ouderen en meerderen; in de taal, waarvan de jeugd zich bedient; in de keuze van genotmiddelen.

Dit, en nog zoveel meer, geldt van de jeugd in het algemeen. En ook onze jeugd wordt door deze verwording aangetast. Er is bij onze jonge mensen een „hunkering naar de vleespotten van Egypte”; een overwaardering van „de schatten van Egypte”; een zucht naar de genieting der zonde; een pogen om zowel gemeenschap te hebben met de gerechtigheid als met de ongerechtigheid; met het licht zowel als met de duisternis; met Christus, zowel als met Belial; om als gelovige deel te hebben met de ongelovige!

Geen wonder, dat allen, die het wel menen met de jeugd, met de toekomst van ons volk, met de kerk van onze Here Jezus Christus, met zorg vervuld zijn en alles beproeven om de jeugd weer in rechte banen te leiden.